כָּל הַתּוֹרָה בְּכָל לָשׁוֹן נֶאֱמְרָה ולפיכך יהא מותר לקרוא קריאת התורה בבית הכנסת בכל שפה, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שרבי סובר שכל התורה רק בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ נֶאֱמְרָה, אם כן, 'וְהָיוּ' דִּכְתַב רַחֲמָנָא ללמד שקריאת שמע נאמרת רק בלשון הקודש כבכתבה, לָמָּה לִי, הרי ודאי שאין לקוראה בלשון אחרת. דוחה הגמרא, יתכן שרבי סובר שהתורה נאמרה רק בלשון הקודש, ובכל זאת אֵיצְטְרִיךְ את הדרשה של 'והיו', מְשׁוּם דִּכְתִיב 'שָׁמַע', והיה מקום לדרוש מזה כחכמים שאפשר לומר קריאת שמע בכל לשון, לכן כתבה התורה 'והיו' ללמד שלא נדרוש כך, אלא נדרוש מ'שמע' שצריך להשמיע לאוזנו.

וממשיכה הגמרא לברר, לֵימָא – האם נאמר שקָסָבְרֵי רַבָּנָן, כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ בִּלְשׁוֹן קוֹדֶשׁ נֶאֱמְרָה, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שסוברים חכמים שבְּכָל לָשׁוֹן נאמרה, 'שְׁמַע' דִּכְתַב רַחֲמָנָא ללמד שאפשר לקרוא קריאת שמע בכל לשון, לָמָּה לִי, הרי ודאי שאפשר לקוראה בכל לשון. דוחה הגמרא, יתכן שחכמים סוברים שהתורה נאמרה בכל לשון, ובכל זאת אֵיצְטְרִיךְ את הדרשה של 'שמע', מְשׁוּם דִּכְתִיב 'וְהָיוּ', והיה מקום לדרוש מזה כרבי שאפשר לומר קריאת שמע רק בלשון הקודש, לכן כתבה התורה 'שמע' ללמד שלא נדרוש כך, אלא נדרוש מ'והיו' שלא יקראנה למפרע בסדר הפוך.

שנינו במשנה שתְּפִלָּה נאמרת בכל לשון. מסבירה הגמרא שהמקור לדין זה הוא מסברא ולא צריך לימוד לזה, שהרי התפילה, בקשת רַחֲמֵי הִיא, ולכן, כָּל הֵיכִי דְּבָעֵי, מְצַלֵּי – בכל דרך שיכול לבקש בתפילה בכוונה, בה יתפלל, ואם יודע לכוון את ליבו בשפה מסויימת, שיתפלל בה.

מקשה הגמרא, וּתְפִלָּה, האם אכן נאמרת בְּכָל לָשׁוֹן, וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה, לְעוֹלָם אַל יִשְׁאַל אָדָם צְרָכָיו בִּלְשׁוֹן אֲרָמִית, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַשּׁוֹאֵל צְרָכָיו בִּלְשׁוֹן אֲרָמִי, אֵין מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת נוֹקְקִין לוֹ לסייעו, לְפִי שֶׁאֵין מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מַכִּירִין בִּלְשׁוֹן אֲרָמִי. מתרצת הגמרא, לֹא קַשְׁיָא, הָא בְּיָחִיד, הָא בְּצִבּוּר, מה שאמר רבי יהודה שאין להתפלל בארמית, נאמר לגבי יחיד המתפלל, כי הוא צריך שיסייעוהו מלאכי השרת, ואילו דברי משנתינו שתפילה נאמרת בכל לשון, נאמרו לגבי תפילת ציבור, והם אינם צריכים סיוע ממלאכי השרת.

מקשה הגמרא על דברי רבי יוחנן, וְאֵין מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מַכִּירִין בִּלְשׁוֹן אֲרָמִי, וְהָתַנְיָא ברייתא הסותרת לזה, שפעם כשהלכו פרחי כהונה מבני בית חשמונאי להלחם עם יוונים לפני יום הכיפורים, ונמשכה מלחמתם גם ביום כיפור, וְיוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל שעבד עבודת היום של יום כיפור, שָׁמַע בַּת קוֹל מִבֵּית קׇדְשׁ הַקָּדָשִׁים שֶׁהוּא אוֹמֵר, 'נִצְחוּ טַלְיָא דְּאָזְלוּ לְאַגָּחָא קְרָבָא לְאַנְטוֹכְיָא' – נצחו הצעירים שהלכו להילחם באנטוכיא. וכן למדנו עוד ברייתא, וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּשִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק, שֶׁשָּׁמַע בַּת קוֹל מִבֵּית קׇדְשׁ הַקָּדָשִׁים שֶׁהוּא אוֹמֵר, 'בְּטֵילַת עֲבִידְתָּא דְּאַמַּר שְׁנָאָה לְאַיְתָאָה עַל הֵיכְלָא – התבטל החייל שאמר השונא להביא על ההיכל, וְנֶחֱרַג גַּסְקְלָנָם מלך יון, וּבָטְלוּ גְּזִירוֹתָיו, וְכָתְבוּ לעצמם השומעים ששמעו זאת משמעון הצדיק, איזו שעה היתה אוֹתָהּ שָׁעָה, וְכִיוְונוּ – ראו שהשעה שרשמו היתה מכוונת, שבדיוק אז אכן התבטל החייל, נהרג גסקלגס ובטלו גזירותיו, וּבִלְשׁוֹן אֲרָמִי הָיָה הבת קול אוֹמֵר, וזה סותר את דברי רבי יוחנן שמלאכי השרת אינם מכירים לשון ארמית. מתרצת הגמרא, אִי בָּעֵית אֵימָא, בַּת קוֹל שַׁאנִי – שונה ממלאכי השרת, שהמידה הממונה על ה'בת קול' יודעת שבעים לשון, דְּלְאַשְׁמוּעֵי עֲבִידָא – משום שתפקידה להשמיע דברים, והיא עשויה להשתלח לפעמים לאנשי עמים שונים המבינים אחת מכל השפות.

וְאִי בָּעֵית אֵימָא תירוץ אחר, במקרים האלו, מי שאמר את הבת קול בארמית, המלאך גַּבְרִיאֵל הָוֵה, שהוא יודע את כל השפות, דַּאֲמַר מַר, בָּא גַּבְרִיאֵל אל יוסף הצדיק וְלִימְּדוֹ שִׁבְעִים לָשׁוֹן, כדי שפרעה ומצרים יקבלוהו למשנה למלך.

שנינו במשנה שבִּרְכַּת הַמָּזוֹן נאמרת בכל לשון, ומסבירה הגמרא שאין לזה דרשה, אלא ביון שחייבה התורה לברך, דִּכְתִיב, 'וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ', ולא קבע הכתוב לשון מסויימת לברך בה, לכן אתה יכול לברך בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁאַתָּה מְבָרֵךְ.

שנינו במשנה ששְּׁבוּעַת הָעֵדוּת נאמרת בכל לשון. הגמרא מסבירה מניין לומדים זאת, דִּכְתִיב, 'וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה', ולא נאמר 'והשביעוה באלה', משמע מכך, בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁהִיא שׁוֹמַעַת.

שנינו במשנה ששְּׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן נאמרת בכל לשון. הגמרא מסבירה מניין לומדים זאת, אָתְיָא בגזירה שווה 'תֶּחֱטָא' 'תֶּחֱטָא' מִשְּׁבוּעַת הָעֵדוּת.

הגמרא סיימה לעסוק בדברים הנאמרים בכל לשון, ועוברת לעסוק בחלק השני של המשנה, שם שנינו, וְאֵלּוּ נֶאֱמָרִין בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ, מִקְרָא בִּיכּוּרִים וַחֲלִיצָה כו' וממשיכה המשנה עַד מִקְרָא בִּיכּוּרִים בֵּיצַד – מניין שבלשון הקודש, שנאמר בפרשת ביכורים, 'וְעָנִית וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ', וּלְהַלָּן בברכות וקללות של הר גריזים והר עיבל הוּא אוֹמֵר, 'וְעָנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל', ודורשים גזירה שוה של 'עניה ואמירה', מָה עֲנִיָּה הָאֲמוּרָה לְהַלָּן אצל הלוים, נאמרה בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ, אַף כָּאן במקרא ביכורים, צריך לאומרו בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ.

שואלת הגמרא, וּלְוִיִּם גּוּפַיְיהוּ, מְנָלַן שאמרו את הברכות והקללות בלשון הקודש. עונה הגמרא, אָתְיָא בגזירה שוה 'קול' 'קול' מִמֹּשֶׁה, כְּתִיב הָכָא בלוים 'קוֹל רָם', וּכְתִיב הָתָם במתן תורה, 'מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל', מַה לְּהַלָּן בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ ניתנה התורה, אַף כָּאן בלוים, היו צריכים לומר בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ.

שנינו במשנה חֲלִיצָה בֵּיצַד – מניין שנאמרת בלשון הקודש, נאמר בחליצה 'ועשתה ואמרה', ולהלן הוא אומר 'ועשו הלוים ואמרו', מה להלן בלשון הקודש, אף כאן בלשון הקודש. רבי יהודה אומר, 'ועשתה ואמרה ככה' עד שתאמר בלשון הזה וְכוּ'. ממשיכה הגמרא לברר את שיטתם, שואלת הגמרא, וְרַבָּנַן שלמדו מגזרה שוה, הַאי 'כָּכָה' מַאי עָבְדֵי לֵיהּ – מה ילמדו מייתור תיבת 'ככה'. מתרצת הגמרא, חכמים מְיַתְּרֵי לְהוּ – דורשים מתיבת 'ככה' לְדָבָר שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה מְעַכֵּב – דהיינו ממה שהסמיך הפסוק 'ככה' ל'יעשה', דורשים שרק דבר שהוא מעשה מעכב, דהיינו חליצה ורקיקה, אבל האמירה אינה מעכבת.

שואלת הגמרא, וְרַבִּי יְהוּדָה שלמד מתיבת 'ככה' שלשון הקודש מעכב, מהיכן ילמד הלימוד לדבר שהוא מעשה מעכב. מתרצת הגמרא, מִ'כֹּה' 'כָּכָה' – שהיתה התורה יכולה לכתב 'כה', דהיינו 'וענתה ואמרה כה יעשה לאיש', ולמה כתבה 'ככה', לדרוש לדבר שהוא מעשה מעכב. שואלת הגמרא, וְרַבָּנַן מה ילמדו מייתור התורה שכתבה 'ככה' ולא 'כה'. ומתרצת, 'כֹּה' 'כָּכָה' לֹא מַשְׁמַע לְהוּ לרבנן לדרוש, שכך דרך התורה לפעמים לכתוב 'ככה' ולא 'כה'.

אגרות קודש

[ד' כסלו, ה'תשל"ב]

מהנכון שימשיך בעבודה הק' דהדרכת הנוער במקומו עתה וה"ז בגדר דהצלת נפשות ממש.

וק"ל.

בברכת הצלחה בכהנ"ל.

שואלת הגמרא, **וְרַבִּי יְהוּדָה** שלא למד מהגזירה שוה של 'וענתה שם ואמרה' 'ועתה הלוים ואמרו' כרבנן שחליצה נאמרת רק בלשון הקודש, אלא למד זאת מתיבת 'בכה', **הַאי 'וְעָנְתָה וְאָמְרָה' מַאי עֲבִיד לֵיהּ** – מה ילמד מהגזירה שוה הזו של 'עניה ואמירה'. מתרצת הגמרא, **מִיבָּעֵי לֵיהּ** – צריך רבי יהודה את הגזירה שוה כדי **לְאַגְמוּרֵי** – ללמד מפרשת חליצה **לְלֵוִיִּם** שהברכות והקללות בהר גריזים ובהר עיבל **דִּכְלִשּׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ** חייבים להאמר. ולא סובר כרבנן שלמדו לעיל דין זה מגזירה שוה 'קול' 'קול' ממשה. שואלת הגמרא, **וְלֵילַף** רבי יהודה גזירה שוה 'קול קול' **מִמֹּשֶׁה** כמו שלמדו רבנן.

מתרצת הגמרא, רבי יהודה **'עֲנִיָּיה עֲנִיָּיה' גָּמִיר**, 'קוֹל קוֹל' **לֹא גָּמִיר** – לא קיבל ללמוד גזירה שוה מרבו אלא 'ענייה ענייה', ואין אדם דן גזירה שוה אלא אם כן קבלה מרבו. מביאה הגמרא ראיה לתירוצה, **תַּנְיָא נַמִּי הָכִי, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר** בתורה במצוות התלויות בדיבור, לשונות **'כֹּה' 'כָּכָה' 'עֲנִיָּיה וַאֲמִירָה', אֵינוֹ** יוצא ידי חובתו **אֶלָּא** בלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. ומפרטים היכן מצינו כן, **'כֹּה'** נאמר בתורה **תְּבָרְכוּ', 'כָּכָה'** נאמר בתורה בפרשת **דַּחֲלִיצָה** וכדלעיל. **'עֲנִיָּיה וַאֲמִירָה'** נאמרה בתורה בפרשת ברכות וקללות **דִּלְוִיִּם**. הרי לנו מפורש שרבי יהודה למד שברכות וקללות דלוים נאמרים בלשון הקודש ממה שכתבה התורה 'עניה ואמירה', ולא מגזרה שוה 'קול קול'.

שנינו במשנה **בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת כֵּיצַד, כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן** ובאו אל הר גריזים ואל הר עיבל שבשומרון שבצד שכם שבאצל אלוני מורה, שנאמר 'הלא המה בעבר הירדן וגו'', ולהלן הוא אומר 'ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה', מה אלון מורה האמור להלן שכם, אף אלון מורה האמור כאן שכם **כּוּ'**. כשהיו ישראל במדבר מעבר הירדן המזרחי, נאמרו להם סימני מקום הר גריזים והר עיבל שהם בעבר הירדן המערבי שהוא ארץ ישראל. ונחלקו רבי יהודה ורבי אלעזר בצורת הדרשות מן הפסוקים לדעת את מקומם המדויק.

תָּנוּ רַבָּנָן, נאמר בפסוק "הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני היושב בערבה מול הגלגל אצל אלוני מורה", ומבאר רבי יהודה **'הֲלֹא הֵמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן'** משמע **מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְאֵילָךְ** – מרחק רב בתוך ארץ ישראל מערבה, רחוק מן הירדן, **דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.** וממשיך רבי יהודה לבאר את המשך הפסוק, **'אַחֲרֵי דֶּרֶךְ מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ'** משמע רחוק מִמָּקוֹם שֶׁחַמָּה זוֹרַחַת, דהיינו רחוק ממזרחו של ירדן, שבצד מזרח השמש זורחת, ו'מבוא השמש' לשון שהשמש באה משם, ו'אחרי' הוא לשון רחוק הרבה. והמשך הפסוק **'בְּאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בָּעֲרָבָה'** מלמדנו שאֵלּוּ הַר גְּרִיזִים וְהַר עֵיבָל, שֶׁיּוֹשְׁבִין בָּהֶם עבשיו כּוּתִּיִּים, שהושיב אותם סנחריב שם כשהגלה את עשרת השבטים. עוד ממשיך הפסוק **'מוּל הַגִּלְגָּל'** משמע **מָמוּל** לַגִּלְגָּל, מקום הרואה את הגלגל. והמשך הפסוק **'אֵצֶל אֵלוֹנֵי מוֹרֶה'** היא העיר **שְׁכֶם**, ולומדים זאת מגזירה שוה, שהרי **וְלֹהֲלָן** – לעיל בספר בראשית **הוּא אוֹמֵר** "**וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכֶם עַד אֵלוֹן מוֹרֶה", מָה אֵלּוֹן מוֹרֶה הָאָמוּר לְהַלָּן** בספר בראשית, היא העיר **שְׁכֶם**, שהרי הפסוק אומר במפורש 'עד מקום שכם עד אלון מורה' משמע שהוא אותו מקום, **אַף כָּאן** בפסוק 'אצל אלוני מורה' היא העיר **שְׁכֶם.**

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי, בְּדָבָר זֶה – על ידי גזירה שוה זו, **זִיפֵּיתִי סִפְרֵי כּוּתִּיִּים** – הוכחתי להם שספריהם מזוייפים, שמתברכים בלבבם שהר גריזים הוא המקום אשר יבחר ה', וכך **אָמַרְתִּי לָהֶם, זִיפֵּיתֶם תּוֹרָתְכֶם וְלֹא הֲעֲלִיתֶם בְּיֶדְכֶם כְּלוּם,** ואין אתם יודעים היכן הר גריזים, אלא **שָׁאַתֶּם אוֹמְרִים** שהוא אצל **אֵלּוֹנֵי מוֹרֶה** הוא **שְׁכֶם, וְאַף אָנוּ מוֹדִים שֶׁאֵלּוֹנֵי מוֹרֶה הוּא שְׁכֶם,** אבל **אָנוּ לְמַדְנוּהָ בְּגִזֵּרָה שָׁוָה** כדלעיל, **וְאַתֶּם בַּמֶּה לְמַדְתֶּם,** שהרי אינכם מודים בגזירה שוה שאינה מפורשת בתורה שבכתב. עד כאן דעת רבי יהודה, שהר גריזים והר עיבל הם בתוך ארץ ישראל, רחוק מערבה מן הירדן.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, שהר גריזים והר עיבל קרובים מאד לירדן, וכך מבאר את הפסוק **'הֲלֹא הֵמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן'** פירושו **סָמוּךְ לַיַּרְדֵּן, 'דֶּרֶךְ מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ'** פירושו **מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְאֵילָךְ** – הרחק מן הירדן, כמו שאמר רבי יהודה, **הַלֹּא כְתִיב** בפרשת כי תבא "**וְהָיָה בְּעָבְרְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן** תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל", משמע שתקימום בו ביום, אם כן רואים שהר עיבל היה סמוך לירדן. והמשך הפסוק לפי זה, שהר גריזים והר עיבל 'הלא המה **אַחֲרֵי דֶּרֶךְ מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ'** פירושו רחוק מִמָּקוֹם שֶׁהַחַמָּה שׁוֹקַעַת, דהיינו רחוק מהמערב, שבצד מערב השמש שוקעת, ו'מבוא השמש' לשון שהשמש באה לשם, ו'אחרי' הוא לשון רחוק הרבה. עד כאן תיאור מקום הר גריזים והר עיבל לדעת רבי אלעזר, ואומר שהמשך הפסוק כבר אינו מתאר את מקומם, שהרי הפסוק ממשיך **'בְּאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי'** ושכם אינה בארץ הכנעני, אלא **אֶרֶץ חִוִּי הִיא,** כנאמר "שכם בן חמור החוי". והמשך הפסוק גם כן אינו מתאר מקומם שהרי ממשיך **'הַיּוֹשֵׁב בָּעֲרָבָה'** – במישור, והם אינם בערבה, **וַהֲלֹא בֵּין הָהָרִים וְגִבָעוֹת הֵן יוֹשְׁבִין.** וכן ההמשך אינו מתאר מקומם, שהרי ממשיך **'מוּל הַגִּלְגָּל', וַהֲלֹא לֹא רָאוּ אֶת הַגִּלְגָּל.** עד כאן דעת רבי אלעזר החולק על רבי יהודה. אם כן למה נאמרו הסימנים האלו שבסוף הפסוק, על זה **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, לֹא בָא הַכָּתוּב אֶלָּא לְהַרְאוֹת לָהֶן דֶּרֶךְ בַּשְּׁנִיָּה** – כשיכנסו לארץ ישראל בעת עם יהושע, **כְּדַרְכָּהּ שֶׁהֶרְאָה לָהֶן בָּרִאשׁוֹנָה,** בימי צאתם ממצרים בעמוד ענן לנחותם הדרך, כי כשימות משה לא ילך לפניהם ענן. על זה אומר להם הפסוק **'דֶּרֶךְ'** מבוא השמש' להורותם **שֶׁבְּדַרְכָּהּ לְכוּ וְלֹא בְּשָׁדוֹת וּכְרָמִים, 'הַיּוֹשֵׁב'** להורותם **שֶׁבְּיִשּׁוּב לְכוּ וְלֹא בְּמִדְבָּרוֹת, 'בָּעֲרָבָה'** להורותם **שֶׁבָּעֲרָבָה** – במישור **לְכוּ וְלֹא בָּהָרִים וּגְבָעוֹת.**

תָּנוּ רַבָּנָן, כֵּיצַד עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן, בְּכָל יוֹם מאז שיצאו ממצרים היה **אָרוֹן נוֹסֵעַ אַחַר שְׁנֵי דְגָלִים,** כמבואר בפרשת במדבר, שהארון נסע אחרי דגל יהודה ודגל ראובן, **וְהַיּוֹם** שעברו בו את הירדן, **נָסַע תְּחִילָּה, שֶׁנֶּאֱמַר "הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ עוֹבֵר לִפְנֵיכֶם",** משמע לפני כולכם. ועוד חילוק, **בְּכָל יוֹם וְיוֹם** מאז שיצאו ממצרים, **הַלְוִיִּם** בני קהת **נוֹשְׂאִין אֶת הָאָרוֹן, וְהַיּוֹם** – כשעברו את הירדן **נָשְׂאוּהוּ כֹּהֲנִים, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהָיָה כְּנוֹחַ כַּפּוֹת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאֵי אֲרוֹן ה'" וְגוֹ'.**

תַּנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת נְשָׂאוּ כֹּהֲנִים אֶת הָאָרוֹן, ואלו הם, **בְּשֶׁעָבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן** כדלעיל, **וּכְשֶׁהֶחֱסִיבוּ אֶת יְרִיחוֹ** שבע פעמים כדי לכובשה, **וּכְשֶׁהֶחְזִירוּהוּ לִמְקוֹמוֹ** בימי שלמה לבית קדשי הקדשים.

אגרות קודש

[ג' כסלו, ה'תשל"ב]

ויהא כ"ז בהצלחה בגו"ר וזכות הרבים מסייעתו וגם בעניניו הפרטים.

אזכיר עה"צ.